

Viti i XIV-të i Botimit, Nr. 2,
Dhjetor 2022

MASAT E SIGURIMIT PËR TË MITUR

Mirela Fana*

*Albanian University, Departamenti i Shkencave Juridike dhe Politike-Administrative

Përmbledhje

Caktimi i masave të sigurimit është një moment shumë i rëndësishëm për fatet e procesit penal e veçanërisht për të miturit që kanë kryer vepra penale e ndaj të cilëve do të merren ato. Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur ka sjellë përparësi në krahasim me Kodin e Procedurës Penale ekzistuese duke pasur në qëndër të vemëndjes interesin më të lartë të të miturit.

Gjykata si organi që garanton të drejtat themelore të të miturit në procesin penal, kujdeset veçanërisht që të garantojë pa hezitim të drejtat e të miturit, të kontrollojë përshtatshmërinë e kërkesave të prokurorit për caktimin e masave të sigurimit dhe të caktojë vetë masat më ta përshtatshme në favor të interesit më të lartë të të miturit.

Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur ka parashikuar dy masa që nuk kanë ekzistuar më parë në Kodin e Procedurës Penale, sic janë, vendosja e të miturit në mbikqyrje dhe vendosja e të miturit në shërbim të specializuar.

Të dy këto masa janë risi dhe synojnë të garantohet paraqitja e të miturit para organave proceduese sa herë që kërkohet për nevojat e hetimit duke përcaktuar dhe personat dhe institucionet që marrin përsipër dhe garantojnë këtë veprimtari.

Ky ligj parashikon kushte dhe kritere të veçanta nga neni 228 i KPRP që janë specifikisht për të miturit dhe që trajtohen me mjaft hollësi në këtë ligj.

Nga pikëpamja metodologjike, punimi shfrytëzon analizën e dispozitave ligjore në fuqi, interpretimin kritik si dhe literaturën bashkëkohore mbi këtë çështje.

Fjalë çelës: *i mitur, masë sigurimi, mbikqyrje, shërbim i specializuar.*

JUVENILE PENAL MEASURES

Abstract

Assignment of penal measures is a very important moment for the fate of the criminal process, especially for juveniles who have committed the criminal offenses against which they will be dealt with. The Juvenile Justice Code has brought precedence over the existing Code of Criminal Procedure by focusing on the highest interest of the juvenile.

The court, as the body guaranteeing the fundamental rights of the juvenile in the criminal process, takes special care to guarantee the juvenile's rights and without hesitation to check the suitability of the prosecutor's requests for the imposition of security measures and to impose the most appropriate measures in favor of the highest interest of the juvenile.

The Juvenile Justice Code has foreseen two measures that did not previously exist in the Criminal Procedure Code, such as placement of a minor in custody and placement of a minor in a specialized service.

Both of these measures are novelty and aim to guarantee the appearance of the juvenile before proceeding bodies whenever required for the needs of the investigation by defining the persons and institutions that undertake and guarantee this activity.

This law provides for specific conditions and criteria from Article 228 of the JJC that are specifically for minors and are dealt with in detail in this law.

From a methodological point of view, in this article I have used the analysis of the applicable legal provisions, critical interpretation and contemporary literature on the subject.

Key words: *juvenile, security measure, surveillance, specialized service.*

Në zbatim të nenit 54 të Kushtetutës së Shqipërisë, (1) sipas të cilës “*Fëmijët kanë një mbrojtje të veçantë nga shteti*”, të rekomandimeve të Komisionit Evropian për nevojën për të ngritur një sistem të veçantë të Drejtësisë për të Mitur në përputhje me standartet ndërkombëtare, Kuvendi i Shqipërisë miratoi ligjin Nr.37/2017 “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur”. (2)

Legjislatori në hartimin e Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur jo vetëm realizoi përafrimin e legjislacionin shqiptar me direktivën 2011/93 të EU (3) dhe përputhjes së tij me standartet e rregullat për Drejtësinë për të Mitur në nivel të OKB dhe KE, por përcaktoi një standar më të lartë në fushën e legjislacionit shqiptar. KDPM është jo vetëm një ligj me përmbajtje njëkohësisht materjale dhe procedurale, por është edhe një ligj që përafron ligjet e tjera ekzistuese në fushën e së drejtës shqiptare me të.

Nëpërmjet këtij Kodi, ligjvënësi vendosi rregulla të posaçme lidhur me përgjegjësinë penale të të miturve, rregulla procedurale lidhur me hetimin, ndjekjen penale, procesin gjyqësor, ekzekutimin e vendimit të dënimit penal, rehabilitimin ose të çdo mase tjetër që përfshin një të mitur në konflikt me ligjin, si dhe një të mitur viktimë apo dëshmitar të veprës penale.

Kodi Drejtësia Penale për të Mitur vuri theksin në detyrimin e organeve të procedimit penal dhe gjykatës, që në marrjen dhe caktimin e masave të sigurimit personal ndaj të miturit në konflikt me ligjin, të aplikojë standarte më të larta në favor të interesit më të lartë të fëmijës, duke siguruar që aplikimi i tyre të bëhet vetëm atëherë kur çdo masë tjetër më e favorshme për të miturin të jetë e papërshtatëshme për të dhe për procesin.

Gjithashtu në këtë Kod janë vendosur edhe disa rregulla procedurale detyrimisht të zbatueshme në lidhje

me masat e sigurimit që merren apo aplikohen për të miturit duke kufizuar zbatimin e masës arrest në burg apo masave të tjera shtrënguese.

Por Ligjvënësi në këtë Kod është kujdesur që këto dispozita kufizuese të lirisë së të miturit në konflikt me ligjin, të jenë në përputhje të plotë me dispozitat kushtetuese e konkretisht me nenet 17 e 27 të saj. (4)

Ashtu si dhe për personat e rritur, masat e sigurimit personal për të miturit në konflikt me ligjin, nuk janë gjë tjetër veçse, veprime dhe akte procedurale e ligjore, që kufizojnë ose heqin përkohësisht lirinë ose të drejta të tjera të të miturit, me qëllim parandalimin ose ndalimin e menjëhershëm ose të vazhdueshëm të të miturit nga aktiviteti kriminal, të ndalimit të tij nga veprimet që synojnë fshehjen, vërtetësinë ose zhdukjen e provave që shërbejnë për të vërtetuar kryerjen e veprës penale, vendosjen e të miturit para përgjegjësisë penale dhe ndërprerjen e çdo veprimi të mundshëm të tij për t'ju fshehur hetimit dhe gjykimin, si dhe garantimin e shlyerjes së detyrimeve që burojnë nga ligji dhe vendimet gjyqësore.

Në kundërshtim me standartin ndërkombëtar se “*arrest në burg*” për të mitur duhet të përdoret vetëm si masa e fundit dhe për periudhën më të shkurtër kohore, në Shqipëri aplikimi i masave të sigurimit “*arrest në burg*” për të miturit ka qenë mjaft i lartë. Nga statistikat e 10 viteve të fundit rezultoi se Shqipëria zë vendin e parë në renditje në krahasim me të gjitha vendet e tjera të rajonit për sa i përket aplikimit dhe kohëzgjatjes së masës së sigurimit “*arrest në burg*” ndaj të miturve.

Në nenin 230 të K.Pr. Penale (5) janë përcaktuar kriteret e veçanta për caktimin e masës së sigurimit “*arrest në burg*” për të rritur sipas të cilave “*arrest në burg*” mund të vendoset vetëm kur çdo masë tjetër është e papërshtatshme për shkak të rrezikshmërisë së veçantë të veprës dhe të pandehurit. Për të miturit që kryejnë kundravajtje penale nuk lejohet arrestimi me burg.

Siç shihet, legjislacioni ynë kërkon që nga ana e prokurorit dhe gjykatës t'i kushtohet një rëndësi e veçantë dhe vëmendje e posaçme, kërkesave dhe vendimeve të tilla, që lidhen drejtpërdrejtë jo vetëm me heqjen e lirisë së personit të dyshuar për kryerjen e një vepre penale, por edhe me kufizimin e të drejtave të personave të tjerë të lidhur me fatet e tij, siç mund të jenë bashkëshortë dhe fëmijë, persona të moshuar apo të mitur në ngarkim të personit që kërkohet të arrestohet e të cilët kanë nevojë për praninë e kontributit të tij, punëmarrës apo bashkëpunëtorë në biznesin e tij, etj.

Ndryshimet e fundit në K.Pr. Penale, me qëllim rritjen e posaçme të përgjegjësisë së prokurorit dhe gjykatës në këto çështje, kërkojnë standarte shumë më të larta gjykimi, aq sa neni 245 K.Pr. Penale, (6) ka parashikuar pavlefshmërinë e vendimit të arrestit në burg, në rast se gjykata nuk arsyeton në hollësi dhe nuk argumenton arsyet pro dhe kundër caktimit të masës së sigurimit “*arrest në burg*”.

Por në KDPM, standartet janë akoma më të larta, të cilat konsistojnë në faktin se përveç parashikimeve të mësipërme për të miturit, masa e arrestit në burg mund të vendoset vetëm si një alternativë e fundit dhe vetëm nëse ekziston edhe ndonjë nga kriteret e mëposhtme:

a) sanksioni i parashikuar për veprën penale, për të cilën ai akuzohet është me burgim dhe ka minimumin e dënimit mbi 7 vjet;

b) masa është e domosdoshme, sepse i mituri përbën rrezik serioz për të dhe/ose për të tjerët dhe ky rrezik nuk mund të mënjanohet me ndonjë mënyrë tjetër si dhe kur ai përpiket t'i shmanget drejtësisë. (neni 86 KDPM). (7)

Kjo do të thotë se si prokurori që përgatit kërkesën për caktimin e masës së sigurimit personal, ashtu edhe gjyqtari, në vendimin për caktimin e masës së sigurimit, duhet patjetër që përveç verifikimit të përcaktimit të saktë të veprës penale për të cilën dyshohet i mituri me qëllim përputhjen ose jo të sanksionit minimal prej 7 vjetësh të dënimit të parashikuar në këtë dispozitë, të mund të verifikojnë edhe faktin nëse lënia e lirë e të miturit a përbën rrezik për atë vetë ose për persona të tjerë dhe nëse ky rrezik mund të mënjanohet në mënyra të tjera apo mënjanohet vetëm duke e arrestuar. Po kështu duhet verifikuar nëse i mituri përpiket realisht t'i shmanget drejtësisë.

Sa më sipër, vihet re qartësisht se ndodhemi në kushtet kur gjykata nuk zbaton parimin e vazhdimit dhe mos ndërprerjes së procesit edukativ dhe arsimor të të miturit në konflikt me ligjin. Në këtë rast mendoj se gjykata çmon se interesi më i lartë i të miturit është që ai të kufizohet në lirinë e tij dhe në mundësinë që disa të drejta themelore t'i ushtrojë në liri. Për arsye se gjykata çmon se ky kufizim e mbron jetën e tij apo të afërmit e tij apo të personave të tjerë nga faktorë të jashtëm kriminalë. Po kështu ky kufizim merret kur gjykata çmon se ky rrezik nuk mund të mënjanohet në një mënyrë tjetër të favorshme për të miturin. Prevalon gjithashtu interesi i drejtësisë dhe shoqërisë në rastet kur i mituri që dyshohet se ka kryer një veprë penale të rëndë përpiket t'i shmanget drejtësisë, pra hetimit dhe gjykimit. Vendimi i gjykatës për arrestimin e të miturit në kushtet e nenit 86 të KDPM është i justifikuar.

Kuptimin e masave shtrënguese të sigurimit e jep K.Pr. Penale, por nuk do ndalem në këtë temë, por do të theksoj faktin se siç thamë më lart, KDPM, në nenin 82 të tij (8), ka përcaktuar dy masa të reja të sigurimit, specifike për të miturit në konflikt me ligjin penal:

1. vendosjen e të miturit në mbikqyrje,
2. vendosjen e të miturit në një shërbim të specializuar.

Me vendosjen e të miturit në mbikëqyrje, sipas nenit 83 të KDPM (9), synohet të garantohet paraqitja e të miturit, sa herë kërkohet, para oficerit të policisë gjyqësore, prokurorit dhe gjykatës.

Sipas kësaj dispozite, kjo masë realizohet përmes marrjes përsipër nga ana e prindit, të afërmit, institucionit ose personit të specializuar që të garantojë sjelljen e të miturit dhe të mbikëqyrë nëse sjellja është e përshtatshme.

Nëpërmjet kësaj mase oficeri i policisë gjyqësore dhe prokurori garantojnë paraqitjen e të miturit përpara tyre, për të dhënë shpjegime në lidhje me ngjarjen apo akuzat në ngarkim të tij, paraqitjen e të miturit për të marrë pjesë në pyetjen e dëshmitarëve apo në ballafaqimet e mundëshme, në kryerjen e ekspertimeve apo eksperimentit hetimor, etj. Nëpërmjet kësaj mase gjykata siguron paraqitjen e të miturit në seancën e sigurimit të provës apo në çdo rast tjetër, prania e të cilit është e domosdoshme. Sigurisht personi i parë që mund të sigurojë mbikëqyrjen e të miturit dhe të garantojë paraqitjen e tij sa herë kërkohet, është prindi, i cili presupozohet që jeton me të miturin dhe kujdeset për të. Në rast se i mituri nuk ka prindër apo nëse i mituri nuk jep pëlqimin që mbikëqyrësi i tij të jetë prindi, për shkak të marrëdhënieve jo të mira që ka me të, atëherë si mbikëqyrës caktohet një person i afërm i tij, që nënkupton një person që ka lidhje të afërt familjare, gjinie ose krushqije me të miturin. Kur nuk ka të tillë i mituri vendoset në mbikëqyrjen e një institucioni ose personi të specializuar, që të garantojë sjelljen e të miturit si dhe të mbikëqyrë nëse sjellja e tij është e përshtatshme ose jo. Sigurisht vendosja në mbikëqyrje, bëhet vetëm me pëlqimin e të miturit dhe të personit që do ta mbikëqyrë atë.

Ligji parashikon edhe rastet kur personi i caktuar për të mbikëqyrur të miturin mund të tërhiqet atëherë kur ai çmon se nuk mund të garantojë paraqitjen e të miturit sa herë që kërkohet nga organi kompetent si dhe në rastet kur ai vlerëson se nuk është në gjendje të garantojë një sjellje dinjitoze të të miturit. Në të tilla raste mbikëqyrësi njofton gjykatën lidhur me arsyet e tërheqjes me qëllim që gjykata të caktojë një mbikëqyrës tjetër. Sigurisht që gjykata ka të drejtën që të verifikojë nëse dështimi i mbikëqyrësit të tërhequr ka ardhur si rezultat i veprimeve e mosveprimeve të tij apo për arsye objektive. Gjykata ka të drejtë të dënojë me gjobë deri në 20.000 lekë mbikëqyrësin e tërhequr kur vlerëson se dështimi ka ardhur për faj të tij. Me largimin e mbikëqyrësit të tërhequr gjykata zëvendëson atë me një tjetër mbikëqyrës dhe në rast se vlerëson se kjo masë është e papërshtatshme ose personat e rinj kandidatë nuk marrin përsipër mbikëqyrjen, gjykata mund të caktojë një masë tjetër sigurimi personal për të miturin në konflikt me ligjin.

Siç shihet, kjo masë është e ngjashme me masën shtrënguese detyrim për paraqitje në policinë gjyqësore të parashikuar nga neni 234 i K.Pr. Penale (10) dhe dallon prej saj nga prania e mbikëqyrësit, i cili është garantuesi i paraqitjes dhe i sjelljes së të miturit përpara organeve kompetente.

Vendosja e të miturit në një shërbim të specializuar, sipas nenit 84 të KDPM, (11) bëhet ndaj të miturit, interesat e të cilit kërkojnë një vëmendje dhe mbikqyrje të posaçme dhe që për rrethanat konkrete nuk mund të realizohen nga ana e prindit ose personave të afërm.

Shërbimi i specializuar mundësohet nga institucionet ose persona juridikë të licensuar edhe për këtë qëllim dhe në përputhje me ligjin për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës.

Kodi Drejtësia Penale për të Mitur në nenin 81 me titull Caktimi i Masave të Sigurimit (12), ka përcaktuar disa kushte apo kritere specifike që duhen mbajtur parasysh nga prokurori e gjykata në rastet e caktimit të masave të sigurimit ndaj tyre, gjithnjë në interesin më të lartë të të miturit.

Vihet re që nga legjislatori, shumë nga dispozitat e KDPM nuk janë në harmoni me dispozitat e K.Pr. Penale dhe sjellin konfuzion, e këtë konfuzion mund ta sjellin edhe në momentin e aplikimit në praktikë. Caktimi i masave të sigurimit sipas nenit 259 të K.Pr. Penale (13) realizohet atëherë kur prokurori dërgon në gjykatë kërkesën për vleftësimin e arrestin në flagrancë apo ndalimit dhe së bashku me të, kërkon që ndaj të arrestuarit të caktohet një masë sigurimi. Në rastin e të arrestuarit të mitur sipas kësaj dispozite, realizohet edhe kërkesa e nenit 81/3 të KDPM sipas të cilit gjyqtari në caktimin e masës së sigurimit dëgjon personalisht të miturin dhe jep vendimin menjëherë.

Ndryshe është situata kur prokurori kërkon caktimin e masës së sigurimit “*arrest në burg*” sipas nenit 244 të K.Pr. Penale (14), që zakonisht bëhet jo në kushte flagrante, por kur gjatë hetimit lind e nevojshme marrja e të tilla masave, pasi ka rezultuar gjatë hetimeve se i mituri dyshohet të ketë kryer një vepër penale të rëndë që dënohet në minimum më shumë se 7 vjet burgim dhe i është shmangur drejtësisë, pra hetimit dhe gjykimit.

Kjo do të thotë se këto masa si për të rriturit ashtu edhe për të miturit, merren në mungesë të personit të dyshuar dhe në kushte sekreti të plotë deri në ekzekutimin e vendimit, pas të cilit personi i arrestuar del para gjykatës dhe mban qëndrimin e tij rreth vendimit dhe akuzave. Duke qenë kështu, në një rast eventual kur prokurori i kërkon gjykatës caktimin e masës së sigurimit “*arrest në burg*” për një të mitur, gjykata nuk është në gjëndje të realizojë detyrimin e saj që buron nga neni 81/3 i KDPM, që është detyrimi i gjyqtarit të dëgjojë personalisht të miturin para se të japë vendimin, si një nga risitë që ka sjellë ky Kod.

Ky veprim procedural a është i diskutueshëm po të kemi parasysh edhe kërkesën e nenit 90/1 të KDPM, sipas së cilit gjykimi i të miturit nuk mund të zhvillohet në mungesë të tij? (15)

Kam mendimin se në këtë rast kemi të bëjmë me dy faza të ndryshme gjykimi: njëra që zhvillohet gjatë hetimeve paraprake dhe tjetra gjatë gjykimit në themel. Por edhe në rastin e gjykimit në themel pjesëmarrja e të miturit në gjykim parashikohet ndryshe nga dy dispozita të KDPM. Në nenin 16/3 parashikohet se i mituri nuk mund të detyrohet të marrë pjesë personalisht në proces dhe mospjesëmarrja e tij nuk mund të rëndojë pozitën e tij ose të përdoret në disfavorin e tij. (16) Ndryshe parashikon neni 90/1 kur përcakton se gjykimi i të miturit nuk mund të zhvillohet në mungesë të tij.

Në rastin e gjykimit në themel të çështjes gjykata është e detyruar që gjykimin ta zhvillojë në prani të të miturit në konflikt me ligjin, i cili nuk mundet të shfrytëzojë të drejtat që i njeh neni 351 i K.Pr. Penale (17) të pandehurit për praninë e tij ose jo në seancën gjyqësore. Sipas kësaj dispozite kur i pandehuri i pranishëm në séancë heq dorë në mënyrë të qartë nga e drejta e tij për të marrë pjesë në gjykim, gjykimi vazhdon pa pjesëmarrjen e tij. I njëjti rregullim zbatohet edhe kur i pandehuri ikën në çdo moment të shqyrtimit gjyqësor ose gjatë intervaleve të tij. Në të tilla raste i pandehuri konsiderohet i pranishëm me kusht që gjykimi të zhvillohet në prani të mbrojtësit të tij.

Kjo situatë nuk mund të zhvillohet kështu në rastin e gjykimit të të miturit në konflikt me ligjin, prania e të cilit është e detyrueshme. Ky kushtëzim i ligjvënësit është bërë me qëllim që të miturit t'i realizohet e drejta e tij për t'u dëgjuar në proces dhe për të shprehur pikpamjet e tij në lidhje me veprën penale që akuzohet, proces që zhvillohet gjithnjë në përputhje me moshën dhe zhvillimin e tij. Në çdo rast kur i mituri kërkon të dëgjohet gjykata është e detyruar ta dëgjojë dhe kur ai nuk mundet ta ushtrojë vetë këtë të drejtë e realizon nëpërmjet prindit, si përfaqësues ligjor i tij. Po kështu i mituri në konflikt me ligjin duhet të marrë pjesë në çdo proces vendimarrjeje lidhur me të. Prokurori dhe gjykata janë të detyruar që të krijojnë të gjitha kushtet dhe të marrin çdo masë që i mituri të marrë pjesë në proces, gjithnjë nëse kjo është në interesin më të lartë të të miturit. Kjo kontraditë që vihet re në dy dispozitat e mësipërme shpreh pasiguri juridike të legjislatorit në rregullimin e këtyre insituteve (e drejta e të miturit për të marrë pjesë në proces dhe detyrimi), por ne duhet ta zbatojmë në interesin më të lartë të të miturit, të drejtën e tij për të marrë pjesë personalisht në proces dhe detyrimin e gjykatës për të mos zhvilluar gjykim në mungesë të të miturit.

Ky parim, pra detyrimi i gjykatës që gjykimin e të miturit nuk mund ta zhvilloi në mungesë të tij, nuk mund të aplikohet në seancën gjyqësore për caktimin e masës së sigurimit sipas nenit 244 të K Pr Penale. Në këtë rast masa e sigurimit caktohet në mungesë të të miturit ndaj të cilit kërkohet të merret një masë sigurimi. Detyra e gjykatës në këtë rast është që pas ekzekutimit të vendimit ta thërrasë të miturin sa më shpejt para saj dhe ta dëgjojë personalisht duke i shpjeguar me hollësi gjithnjë në përputhje me moshën dhe zhvillimin e tij, arsyet e caktimi të masës së sigurimit, provat mbi të cilat është marrë, nevojat e sigurimit dhe njëkohësisht të kërkojë të dëgjojë prej të miturit konsiderat e tij në lidhje me këtë vendim. Në rastet e arrestimit në flagrancë dhe ndalimit të të miturit sipas nenit 251 të K.Pr. Penale (18) pjesëmarrja e të miturit në proces dhe dëgjimi i tij drejtëpërdrejtë nga gjyqtari është e garantuar.

Referenca

1, 4 Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, nenet 17, 27, 54.

2, Kodi Drejtësia Penale për të Mitur, ligji Nr.37/2017.

3, Direktiva 2011/ 93, Europen Union.

7, 8, 9, 11, 12, 15, 16 Kodi Drejtësia Penale për të Mitur, viti 2017, nenet 86, 82, 83, 84, 81, 90/1, 16/3.

5, 6, 9, 13, 14, 17, 18 Kodi Procedurës Penale, Republika e Shqipërisë, nenet 230, 245, 234, 259, 244, 351, 251.

**SHKENCAT
E
APLIKUARA
DHE
EKONOMIKE**

SEKSIONI 3

